

ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ШИНЭЧЛЭЛИЙН АСУУДАЛ

ДХИС-ийн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн сургуулийн захирал, доктор, дэд профессор, хурандаа Н.Гантулга

Улсын Их Хурлын 2009 оны 38-р тогтоолоор батлагдсан “Монгол улсын хууль тогтоомжийг 2012 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”, Засгийн газрын 2008-2012 оны мөрийн хөтөлбөр, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг хийх, Хорих ангийн төрөл, дэглэмийг нээлттэй, хаалттай тогтолцоонд шилжүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх талаар тусгасан.

Энэ цаг мөчөөс тухайн салбарын нарийвчилсан судалгааны ажил бүх шатанд идэвхижин ШШГЕГ-ын зүгээс хуулийн үзэл баримтлал, төслийн талаархи нээлттэй хэлэлцүүлгийг шүүх эрх мэдэл, хууль сахиулах болон эрдэм шинжилгээ, сургалтын байгууллага, мэргэшсэн алба хаагч, судлаачдын түвшинд хэд хэдэн удаа зохион байгуулж, санал зөвлөмжийг олон хэлбэрээр авч байна.

Хэдийгээр манай улс эрх зүйн шинэтгэлийг хууль тогтоомжийн хүрээнд харьцангуй хурдацтай хийж буй боловч түүний салшгүй хэсэг болсон хуулийн гүйцэтгэлийг хангах, хууль хэрэглэх тогтолцоо, арга ажиллагаа, хууль зүйн шинжилгээ-судалгааны ажлын зохион байгуулалт, арга зүйг шинэтгэх, нийгмийн эрх зүйн шинэ ухамсрыг төлөвшүүлэх чиглэлд удаашралтай явагдаж байгааг эрдэмтэн судлаачид тэмдэглэсэн байдаг.

Иймд туулж ирсэн эрх зүйн хөгжлийн амжилт-бүтээл, алдаа оноогоо дэнслэн үзэж шинэтгэлийг дээрхи 5 чиглэлээр жигд явуулахад анхаарал хандуулахын сацуу эрх зүйн нэг бүлд хамрагдаж байсан бусад улс орнуудад эрх зүйн шинэтгэл хэрхэн явагдаж, холбогдох асуудлууд яаж шийдвэрлэж байгааг судлах явдал ихээхэн ач холбогдолтой юм.

Энэ хүрээнд манай улсын Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах, хэлэлцэх явцад зайлшгүй авч хэлэлцэн шийдвэр гаргах хорих ял эдлүүлэх ажиллагаатай холбогдсон зарим зохицуулалтын талаар эхний удаад ОХУ-ын Эрүүгийн ялын гүйцэтгэлийн тухай хуулийн зарим зүйл, хэсгийн жишээн дээр судлаачийн тайлбар, байр суурийг илэрхийлэлгүйгээр албан бус орчуулгын хэлбэрээр та бүхэнд хүргэж байна.

- 15 дугаар зүйл. Ялтны гомдол, хүсэлтийг авч үзэх, шийдвэрлэх журам.

15.4 дэхь хэсэг. Ялын гүйцэтгэлийг хэрэгжүүлэгч байгууллагын үйл ажиллагаанд шалгалт, хяналт хийх чиг үүрэг бүхий байгууллага, нийгмийн хяналтын комисст хандсан баривчлах, цэргийн сахилгын хэсэгт байгаа, хорих болон цаазаар авах ялаар шийтгэгдсэн ялтны санал, хүсэлт, гомдлыг хянаж шалгахгүй бөгөөд нэг хоногоос хэтрүүлэлгүй (амралт, бүх нийтийн баярын өдрөөс бусад тохиолдолд) холбогдох газарт нь илгээнэ.

- 74 дүгээр зүйл. Хорих ялаар шийтгэгдсэн ялтныг ял эдлүүлэхээр илгээх.

74.2 дахь хэсэг. Хорих ялаар шийтгэгдсэн насанд хүрсэн ялтнууд Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн колонуудад ял эдэлнэ. Тэдгээр нь колони-суурин (тосгон), жирийн дэглэмтэй, чанга дэглэмтэй, онцгой дэглэмтэй засан хүмүүжүүлэх колони гэж хуваагддаг. Нэг засан хүмүүжүүлэх колонид янз бүрийн дэглэм бүхий тусгаарлагдсан хэсгүүд байгуулагдаж болно. Ийм хэсгүүдийг байгуулах журмыг эрүүгийн ялыг гүйцэтгэх салбарын төрийн бодлогыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, эрх зүйн нийтлэг зохицуулалтыг нь хариуцсан чиг үүрэг бүхий Холбооны гүйцэтгэх засаглалын байгууллага тодорхойлно.

• 85 дугаар зүйл. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагууд дахь онцгой нөхцлийн дэглэм

85.1 дэхь хэсэг. Байгалийн гамшигт үзэгдэл бий болсон, Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллага байрлаж буй районд онц эсвэл дайны байдлын журам үйлчилсэн, нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал, тэрчлэн ялтнууд бүлэглэн эсэргүүцэж, захирагдахгүй байгаа тохиолдолд Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагад онцгой нөхцлийн дэглэм тогтоож болно.

85.2 дахь хэсэг. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагад онцгой нөхцлийн дэглэм үйлчлэх хугацаанд Эрүүгийн ялын гүйцэтгэлийн тухай хуулийн 88-97-р зүйлд тусгагдсан зарим эрх эдлэх явдлыг ялтнуудын хувьд зогсоож болох ба хамгаалалт, хяналтыг хүч нэмэгдүүлж, объектод нэвтрэх онцгой журам тогтоон өдрийн цагийн хуваарийг өөрчлөн эмнэлэг, ариун цэврийхээс бусад үйлдвэрлэл, аж ахуй-олон нийт, соёл хүмүүжлийн албаны үйл ажиллагааг хязгаарлана.

85.3 дахь хэсэг. Эрх зүйн хэм хэмжээг хэрэглэх, шалгалт, хяналтыг ял эдлүүлэх үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий Холбооны гүйцэтгэх засаглалын байгууллагын удирдагчийн, эсвэл ОХУ-ын субъектын Эрүүгийн ял эдлүүлэх системийн нутаг дэвсгэрийн байгууллагын даргаас ОХУ-ын ерөнхий прокурор эсвэл холбогдох прокурортой зөвшилцсөн шийдвэрээр онцгой нөхцлийн дэглэмийг 30 хүртэл хоногийн хугацаар тогтоож болно. Онцгой тохиолдолд энэ зүйлийн нэгдүгээр хэсэгт тодорхойлсон үндэслэлээр нэр заагдсан албан тушаалтан онцгой нөхцлийн дэглэм үйлчлэх хугацааг 30 хоногоор сунгаж болно.

85.4 дэхь хэсэг. Ялтан, ажилтан болон бусад хүний амь бие, эрүүл мэндэд шууд заналхийлэл үүссэн үед Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын дарга энэ зүйлийн хоёр дахь хэсэгт тусгагдсан арга хэмжээг ийм шийдвэр гаргах эрх мэдэл бүхий албан тушаалтанд нэн даруй мэдэгдэн хэрэгжүүлж болно. Холбогдох мэдээлэл авсан тухайн албан тушаалтан энэ тохиолдолд 3 хоногийн дотор онцгой нөхцлийн дэглэмийг тогтоох эсвэл хүчингүй болгох шийдвэр гаргана.

• 89 дүгээр зүйл. Хорих ял эдэлж буй ялтны уулзалт.

89.1 дэхь хэсэг. Хорих ял эдэлж буй ялтанд 4 цагийн хугацаатай түр уулзалт, 3 хоногийн хугацаатай удаан уулзалтыг Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын нутаг дэвсгэрт олгоно. Энэ хуульд тусгагдсан тохиолдлуудад ялтанд Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын гадна 5 хоног үргэлжлэх удаан хугацааны уулзалтыг олгож болно. Энэ тохиолдолд Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын даргаас уулзалт явагдах журам, газрыг тогтооно.

89.3 дахь хэсэг. Ялтны хүсэлтээр удаан хугацааны уулзалтыг түр хугацааны, түр эсвэл удаан хугацааны уулзалтыг телефон утсаар ярих, харин хүмүүжлийн колонид Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын гадна явагдах удаан хугацааны уулзалтыг хүмүүжлийн колоний нутаг дэвсгэрийн гадна гарах түр уулзалтаар солихыг зөвшөөрдөг.

Нэг төрлийн уулзалтыг нөгөөгөөр солих журмыг Эрүүгийн ялыг гүйцэтгэх салбарын төрийн бодлогыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, эрх зүйн нийтлэг зохицуулалтыг нь хариуцсан чиг үүрэг бүхий Холбооны гүйцэтгэх засаглалын байгууллага тогтооно.

89.4 дахь хэсэг. Хууль зүйн туслалцаа авах ялтанд өмгөөлөгч болон хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх эрх бүхий бусад этгээдтэй уулзахад нь зориулан хүний тоог нь хязгаарлахгүйгээр 4 хүртэл цагийн уулзалт хийлгэж болно. Ялтны хүсэлтээр өмгөөлөгчтэй хийх уулзалт нь ганцаарчилсан байдлаар, гуравдагч этгээдээс сонсох боломжгүй, чагнах техник хэрэгсэлгүй орчинд явагдана.

• 91 дүгээр зүйл. Хорих ял эдэлж буй ялтан захидлаар харилцах, мөнгөн гуйвуулга авах, илгээх

91.1 дахь хэсэг. Хорих ял эдэлж буй ялтанд өөрийн зардлаар захидал цахилгаан мэдээг тооны хязгаарлалтгүйгээр авч, илгээхийг зөвшөөрнө.

91.2 дахь хэсэг. Ялтныг хүлээн авч, илгээж буй бичиг-захидал нь Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргааны хяналт шалгалтад хамрагдана. Шүүх, прокурор, Эрүүгийн ялыг гүйцэтгэх системийн дээд шатны байгууллага, тэрчлэн ОХУ-ын гишүүн субъектүүдийн Хүний эрхийн бүрэн эрхт төлөөлөгчидтэй, ОХУ-ын хууль тогтоомжийн дагуу байгуулагдсан Нийгмийн хяналтын комисс, Хүний эрхийн Европын шүүхтэй харилцах ялтны бичиг-захидал нь хяналт шалгалтад өртөх ёсгүй.

Бичиг-захидалд гэмт хэргийг санаачлах, төлөвлөх эсвэл зохион байгуулах болон бусад хүнийг гэмт хэрэгт татан оруулахад чиглэсэн мэдээлэл байна гэсэн бодит баримттайгаас бусад тохиолдолд ялтнаас өмгөөлөгч эсвэл хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх бусад этгээдтэй хууль ёсны үндсэн дээр харьцах бичиг-захидал Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргааны хяналт шалгалтад өртөхгүй.

Дурьдсан тохиолдлуудад шуудангийн илгээмж, цахилгаан болон бусад мэдээлэлд тавих шалгалтыг Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын удирдагч эсвэл түүний орлогчийн үндэслэл бүхий тогтоолоор хийнэ.

91.3 дахь хэсэг. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагад ял эдэлж байгаа төрөл садангийн бус хүмүүс хоорондын захидал харилцаа нь Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргааны зөвшөөрлөөр явагдаж болно.

• 97 дугаар зүйл. Хорих ял эдэлж буй ялтнаас Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас гадагшаа явах

97.1 дэхь хэсэг. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн колони, хүмүүжлийн колонид хорих ял эдэлж буй ялтан, тэрчлэн цагдан хорих байр, гянданд аж ахуйн үйлчилгээний ажил эрхлэхээр зохих журмын дагуу үлдсэн ялтнууд Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас гадагшаа гарах явдлыг зөвшөөрдөг. Энэ нь:

а/ Хувийн онцгой нөхцөл байдал (ойр дотны төрөл садан нь нас барсан эсвэл амь насанд нь аюултай байдлаар хүндээр өвчилсөн, ялтан эсвэл түүний гэр бүлд их хэмжээний материаллаг хохирол учруулсан байгалийн гамшгийн үед), түүнчлэн суллагдсны дараа хөдөлмөр, ахуйн хувьд суурьших асуудлаа урьдчилан шийдвэрлэхтэй нь холбогдуулан очих, буцах замын хугацааг нь оролцуулалгүй 7 хоног хүртэлх богино хугацааны

б/ Жил тутмын цалинтай (удаан хугацааны) амралтыг мөн хугацаагаар нь, харин энэ хуулийн 103-р зүйлийн 103.2 дахь хэсэгт заасан ялтнууд, өөрсдөөс нь хамааралгүй шалтгаанаар ажлаар хангагдаагүй ялтнуудад жил тутмын цалинтай амралтыг холбогдох хугацаагаар нь олгоно.

97.2 дахь хэсэг. Эмэгтэй ялтнуудад Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн колоний цэцэрлэгт байгаа хүүхдээ Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын гадна байрлах төрөл садангийндаа болон цэцэрлэгт байрлуулж төвхнүүлэхэд нь очих, ирэхдээ зарцуулах зайлшгүй хугацааг оруулан тооцолгүйгээр 15 хүртэл хоногоор гадагш богино хугацаагаар явахыг зөвшөөрч болно. Харин Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн колоний гадна байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй насанд хүрээгүй хүүхэдтэй эмэгтэй ялтанд жилд 1 удаа тэдэнтэйгээ уулзахад нь мөн дээрх хугацаагаар богино хугацаагаар явахыг зөвшөөрнө.

97.3 дахь хэсэг. Онц аюултай рецидив гэмт хэрэгтнээр тооцогдсон, цаазаар авах ял нь уучлалын журмаар хорих ялаар солигдсон, бүх насаараа хорих ялтай, сүрьеэгийн нээлттэй хэлбэрээр өвчилсөн, халдварт өвчний, согтуурал, мансуурах донгоос гаргах бүрэн курс эмчилгээ нь дуусаагүй, ДОХ-ын өвчтэй болон халдваргүйжүүлэх арга хэмжээнд хамрагдаж буй ялтнуудыг энэ зүйлийн 1, 2 дахь заасан үндэслэлээр гадагш явахыг зөвшөөрөхгүй.

97.4 дэхь хэсэг. Гэр бүлийн эсвэл бусад хүнийг нь дагалдуулан Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас гадагш явахыг ял эдлэх явдалд нь харшлахгүй сэтгэцийн өвчтэй, тахир дутуугийн 1, 2-р зэрэгтэй, эрүүл мэндийн байнгын халамж, сувилгаа шаардлагатай болон мөн насанд хүрээгүй ялтанд тус тус зөвшөөрнө.

97.5 дахь хэсэг. Хувийн онцгой нөхцөл шалтгааны улмаас Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас богино хугацаагаар гадагш явах тухай ялтны хүсэлтийг 1 хоногийн дотор авч хэлэлцэх ёстой.

97.6 дахь хэсэг. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын дарга ялтны үйлдсэн гэмт хэргийн шинж чанар, нийгмийн хор аюул, ял эдэлсэн хугацаа, хувийн байдал, зан төлөвийг нь харгалзан Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас гадагш явах зөвшөөрлийг олгоно.

97.7 дахь хэсэг. Зөвшөөрлийн үндсэн Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас гадагш явсан хугацаа нь ял эдэлсэн хугацаанд тооцогдоно.

97.8 дахь хэсэг. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас гадагш явахтай холбогдсон зардлаа ялтан өөрөө болон бусад хүмүүсээр төлүүлнэ. Ялтны Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын гадна богино хугацаагаар явсан хугацаанд түүнд ажлын хөлс бодогдохгүй.

97.9 дэхь хэсэг. Тогтоосон хугацаанд буцаж ирэх явдлыг нь хүндрүүлсэн, урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдал үүссэн үед ялтны байрлаж байгаа газрын Дотоод хэргийн байгууллагын даргын тогтоолоор Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагад буцах хугацааг 5 хүртэл хоногоор сунгаж энэ талаар даруй Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргаанд зайлшгүй мэдэгдэнэ.

97.10 дахь хэсэг. Ялтанд хорих байгууллагаас гадагш явах зөвшөөрлийн журмыг Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын дотоод үйл ажиллагааг зохицуулсан дүрмээр тодорхойлно.

97.11 дэхь хэсэг. Тогтоосон хугацаанд Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагад буцаж ирэх явдлаасаа зайлсхийсэн ялтныг Дотоод хэргийн байгууллага прокурорын зөвшөөрлөөр ял эдлүүлэх газар хамгаалалтын дор хүргүүлэх эсвэл эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх асуудлыг шийдвэрлэхээр 30-аас илүүгүй хоногоор саатуулна.

97.12 дахь хэсэг. Ялтаас бусад улсын нутаг дэвсгэрт явах асуудлыг холбогдох улстай байгуулсан хэлэлцээрт тусгасан журам, тохиолдлуудад зөвшөөрдөг.

• 98 дугаар зүйл. Хорих ял эдэлж буй ялтны улсын нийгмийн зайлшгүй даатгал ба тэтгэврийн хангамж

98.1 дэхь хэсэг. Хорих ял эдэлж буй хөдөлмөрлөх үйл ажиллагаанд оролцсон ялтнууд улсын нийгмийн зайлшгүй даатгалд хамрагдана. Харин эмэгтэй ялтнууд ОХУ-ын Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу жирэмсний болон төрсөний тэтгэмжээр хангагдана. Жирэмсний ба төрсөний тэтгэмжийг эмэгтэй ялтнуудад тэдгээрийг хөдөлмөрлөх үүргээ биелүүлсэн болон бусад нөхцлөөс үл хамааран олгоно.

98.2 дахь хэсэг. Нийтлэг журмын үндсэн дээр ялтнууд өндөр насны, тахир дутуугийн, тэжээгчээ алдсаны болон ОХУ-ын хууль тогтоомжид тусгагдсан бусад тохиолдолд улсын тэтгэврийн хангамжийг эдлэх эрхтэй.

98.3 дахь хэсэг. Ялтны тэтгэврийг Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын байрлах нутаг дэвсгэрийн хүн амын нийгмийн хамгаалалын байгууллагаас тэдний хувийн харилцах дансанд шилжүүлэх замаар олгоно.

98.4 дахь хэсэг. Хорих ял эдлэх явцдаа хөдөлмөрийн чадвараа алдсан ялтан ОХУ-ын хууль тогтоомжид тусгагдсан тохиолдлуудад зохих журмын дагуу хохирлоо нөхөн төлүүлэх эрх эдлэнэ.

98.5 дахь хэсэг. Ялтны тэтгэвэрээс суутгал хийгдэнэ. Тэтгэвэрээс суутгал

хийх үндэслэл, төрөл, журам энэ хуулийн 107 дугаар зүйлээр тодорхойлогдоно.

- 99 дугаар зүйл. Хорих ял эдэлж буй ялтны материал-ахуйн хангалт

99.1 дэхь хэсэг. Хорих ял эдэлж буй нэг ялтанд оногдох амьдралын талбайн хэмжээ нь Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн колонуудад 2 м/кв, гянданд 2,5 м/кв, эмэгтэйчүүдийн ял эдэлж буй колонид 3 м/кв, хүмүүжлийн колонид 3,5 м/кв, эмчилгээний засан хүмүүжүүлэх байгууллагуудад 3 м/кв, Эрүүгийн ялын гүйцэтгэлийн системийн эмчилгээ-урьдчилан сэргийлэх байгууллагуудад 5 м/кв байна.

99.2 дахь хэсэг. Ялтнуудад хувийн унтах ор, цагаан хэрэгсэл олгодог. Тэд мөн хүйс, цаг уурын нөхцөл байдлыг харгалзсан улирлын хувцас, ариун цэврийн хувийн хэрэгсэл (хамгийн наад зах нь саван, шүдний сойз, шүдний оо, нойлын цаас, эрэгтэйчүүдийн хувьд нэг удаагийн сахлын хутга, эмэгтэйчүүд ариун цэврийн хэрэгсэл)-ээр хангагдана.

99.3 дахь хэсэг. Ялтны хоолны болон материаллаг ахуйн хангалтын доод нормыг ОХУ-ын Засгийн газар тогтооно. Ялтныг хөдөлмөрөөр хангаж буй байгууллагын хөрөнгөөр тэдэнд тогтоосон нормоос гадна нэмэлт хоол хүнсийг олгож болно. Ялтны эд зүйлсийн хангалтын нормыг Эрүүгийн ялыг гүйцэтгэх салбарын төрийн бодлогыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх эрх зүйн нийтлэг зохицуулалтыг хариуцсан чиг үүргийг хэрэгжүүлэгч Холбооны гүйцэтгэх засаглалын байгууллага батлана. Өөрөөс нь шалтгаалахгүйгээр хөдөлмөрлөөгүй болон тэтгэвэр авдаггүй ялтнууд улсын төсвийн хөрөнгөөр хоол болон нэн тэргүүний эд зүйлсээр хангагдана.

99.4 дахь хэсэг. Ажлын хөлс, мөн тэтгэвэр авч буй ялтнууд тусгай хоол, тусгай хувцаснаас бусад хоол хүнс, хувцас, нийтийн ахуйн үйлчилгээ, хувийн ариун цэврийн хэрэгсэлийн үнийг төлнө. Ажлаас зайлсхийсэн ялтнуудаас холбогдох зардлыг тэдгээрийн хувийн харилцах дахь байгаа мөнгөнөөс суутгана. Хоол, хувцас нийтийн ахуйн үйлчилгээний зардлын нөхөн суутгал нь сар бүр зарцуулагдсан бодит зардлаар тооцогдон хийгдэнэ.

99.5 дахь хэсэг. Өвчний учир ажлаас чөлөөлөгдсөн, жирэмсэн, мөн хөхүүл хүүхэдтэйн улмаас ажлаас чөлөөлөгдсөн эмэгтэй ялтнуудыг үнэ төлбөргүй хооллоно. Хүмүүжлийн колонид хоригдож буй ялтнууд, тахир дутуугийн 1, 2-р зэрэгтэй ялтнуудад хоол, хувцас нийтийн ахуйн үйлчилгээ, хувийн ариун цэврийн хэрэгслүүд үнэ төлбөргүй олгогдоно.

- 103 дугаар зүйл. Хорих ял эдэлж буй ялтныг хөдөлмөрт татан оролцуулах

103.1 дэхь хэсэг. Хорих ял эдэлж буй ялтан бүр Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргаанаас тодорхойлсон газарт хөдөлмөрлөх үүрэгтэй. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргаа ялтныг тэдгээрийн хүйс, нас, хөдөлмөрийн чадвар, эрүүл мэндийн байдал болон боломж, мэргэшил тэрчлэн ажлын орон тоог харгалзан хөдөлмөрт татан оролцуулах үүрэгтэй. Ялтнуудыг Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагуудын ялтныг хөдөлмөрт дасан зохицох төв, үйлдвэрлэл засварын, эрүүгийн ял эдлүүлэх системийн холбооны улсын төвлөрсөн үйлдвэрийн газрууд болон Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын нутаг дэвсгэр ба тэдгээрийн гадна байрлах зохих хамгаалалт, ялтныг тусгаарласан хангамж бүхий нөхцөлтэй зохион байгуулалт, эрх зүйн бусад хэлбэр бүхий байгууллагад хөдөлмөрт татан оролцуулж болно.

103.2 дахь хэсэг. 60-аас дээш настай эрэгтэй, 55-аас дээш настай эмэгтэй, түүнчлэн тахир дутуугийн 1, 2-р зэрэгтэй ялтнуудыг ОХУ-ын Хөдөлмөрийн тухай болон Тахир дутуу хүмүүсийн нийгмийн хамгаалалын тухай хуульд нийцүүлэн хүсэлтээр нь хөдөлмөрт татан оролцуулж болно. Насанд хүрээгүй ялтнуудыг ОХУ-ын Хөдөлмөрийн хууль тогтоомжид нийцүүлэн хөдөлмөрт татан оролцуулна.

103.3 дахь хэсэг. Гянданд хорих ял эдэлж буй ялтны хөдөлмөр нь энэ хуулийн 74 дүгээр зүйлийн 74.7 дахь хэсгийн хүрээнд зөвхөн гяндангийн нутаг дэвсгэр дээр зохион байгуулагдана.

103.4 дахь хэсэг. Ялтны хөдөлмөрийг ашиглахыг хориглосон ажлын жагсаалтыг Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын дотоод үйл ажиллагааг зохицуулсан дүрмээр тодорхойлогдоно.

103.5 дахь хэсэг. Ялтны үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа нь Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын үндсэн зорилт болон ялтныг хүмүүжүүлэх явдалд саад болох ёсгүй.

103.6 дахь хэсэг. Ялтнуудад хөдөлмөрийн маргааныг зохицуулахаар ажлаа хийхгүй байхыг хориглоно. Ажлаасаа татгалзах, ажлаа зогсоох явдал нь ял эдлүүлэх тогтоосон дэглэмийг санаатайгаар зөрчсөнд тооцогдон, шийтгэлийн арга хэмжээ хэрэглэх, эд хөрөнгийн хариуцлагад татагдаж болно.

• 104 дугаар зүйл. Хорих ял эдэлж буй ялтны хөдөлмөрийн нөхцөл

104.1 дэхь хэсэг. Ялтны ажлын цагийн үргэлжлэх хугацаа хөдөлмөр, техникийн аюулгүй байдал үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуйн дүрмүүд нь ОХУ-н Хөдөлмөрийн тухай хууль тогтоомжид нийцэн тогтоогдоно. Ажлын цагийн эхлэл ба дуусах хугацаа нь Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргаанаас ялтны ажиллаж буй үйлдвэрийн газрын захиргаатай зөвшилцсөний үндсэн дээр тогтоосон ээлжийн хуваариар тодорхойлогдоно.

104.2 дахь хэсэг. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллага, гянданд ял эдэлж буй ялтны гүйцэтгэсэн ажлын шинж чанарыг харгалзан ажлын цагийг нэмж нэгтгэсэн байдлаар тооцохыг зөвшөөрнө.

104.3 дахь хэсэг. Ялтныг төлбөртэй хөдөлмөрт татан оролцуулсан хугацааг тэдний хөдөлмөрийн нийт ажилласан хугацаанд оруулан тооцно. Ажилласан хугацааг тооцох явдал нь Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргаанд ноогдох ба хуанлийн жилийн үр дүнгээр хийгдэнэ. Ажил биелүүлэхээс системтэйгээр зайлсхийсэн ялтны зохих хугацааг Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргааны шийдвэрээр ажилласан нийт хугацаанаас хасна. Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагын захиргааны шийдвэртэй холбогдуулан ялтан шүүхэд гомдол мэдүүлж болно.

104.4 дахь хэсэг. Ажиллаж буй ялтнууд жил тутмын цалинтай амралт авах эрхтэй. Үүнд: Хүмүүжлийн колонид ял эдлэгсдийн хувьд 18 ажлын өдөр, Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн бусад байгууллагад хорих ял эдлэгсдийн хувьд 12 ажлын өдөр болно. Эдгээр амралтыг энэ хуулийн 97 дугаар зүйлд нийцүүлэн Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн байгууллагаас гадагш явах болон тийм эрхгүйгээр олгоно. Камертай адилтгах болон нэгдсэн, ганцаарчлан хорих камерт байсан хугацаа нь ялтны жил тутмын төлбөртэй амралтыг бодоход ажилласан хугацаанаас хасч тооцогдоно.

104.5 дахь хэсэг. Ажлын нормыг давуулан биелүүлсэн, хүнд ажил дээрх тогтоосон даалгаврыг үлгэр жишээ биелүүлсэн, тэрчлэн хөдөлмөрийн хортой, аюултай нөхцөлд, Хойд хязгаарын район ба түүнтэй адилтгах газруудад мөн тахир дутуугийн 1, 2-р зэрэгтэй 60-аас дээш, 55-аас дээш насны эмэгтэй ялтнууд өөрийн хүсэлтээр ажилласан бол жил тутмын төлбөртэй амралтын үргэлжлэх хугацааг 18 ажлын өдөр хүртэл, насанд хүрээгүй ялтны хувьд 24 ажлын өдөр хүртэл уртасгаж болно.

Сэтгүүлийн нийтлэлийн хэмжээнд тавигдах шаардлага, ОХУ-ын Эрүүгийн ялын гүйцэтгэлийн тухай хуулийн зохицуулах зүйлийн хүрээ-хамрах асуудлын багтаамжаас шалтгаалан сэтгүүлийн дараагийн дугаарт "хорих ял эдлэгсдийн хөдөлмөр эрхлэлттэй холбогдсон бусад асуудал (хөдөлмөрийн хөлс, түүнээс болон ялтны бусад орлогоос

суутгал хийх)”, “хүмүүжлийн нөлөөлөл (хүмүүжлийн ажлын үндсэн хэлбэр, арга, ялтны сайн дурын байгууллага, ялтанд хэрэглэх урамшуулал, сахилгын арга хэмжээ)” болон хорих дэглэмийн онцлог, анхаарал татсан хуулийн зүйл, хэсгийн талаархи албан бус орчуулгыг хүргэнэ.

Миний сонгосон судалгааны ажлын энэхүү арга зүй нь та бүгдээс тодорхой асуудлаар үзэл бодлоо илэрхийлэх боломжийг олгож буйн зэрэгцээ эцсийн зорилго маань судлаач-мэргэшсэн алба хаагчдын байр суурийг хэлэлцсэн асуудлаар нэгтгэн зөвшилцөлд хүрч хууль санаачлагчид дүгнэлт-саналаа уламжлах явдал мөн.

Иймд ДХИС-ийн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн сургуулиас ШШГЕГ-ын холбогдох асуудлыг хариуцсан нэгжтэй хамтран энэхүү хэлэлцүүлгийг ШШГ тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг хийж буй багийн ажлын хүрээнд зохимжтой хэлбэрээр хийх саналыг тавих болно.